



Raport z konsultacji społecznych

realizowanych w ramach projektu

„Opracowanie projektu ustawy wdrażającej

Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych”

o proponowanej nazwie

„Ustawa o wyrównywaniu szans osób

z niepełnosprawnościami wraz z Oceną Skutków

Regulacji i uzasadnieniem, jak też propozycji zmian

legislacyjnych podążających za nową ustawą”

Marta Sałkowska, Magdalena Tędziągolska

Warszawa, listopad 2023

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Konsultacje w liczbach	4
3. Obszary konsultacji	5
4. Schemat realizacji	6
5. Ogólne wnioski z konsultacji	6
6. Analiza zebranego materiału z konsultacji społecznych według obszarów tematycznych	7
Dostępność informacyjno-komunikacyjna	7
Ogólne uwagi	8
Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkań	9
Dostępność cyfrowa	12
Uwagi ogólne	12
Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkania	13
Budżet osobisty	13
Uwagi ogólne	14
Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkania	14
Indywidualny Pakiet Wsparcia (IPW)	15
Uwagi ogólne	15
Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkania	15
Centra Niezależnego Życia (CNŻ)	19
Uwagi ogólne	20
Propozycje zgłoszone podczas spotkania	20
Mieszkalnictwo i Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe (WSM)	23
Uwagi ogólne	24
Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkań	25
Aktywizacja zawodowa	27
Ogólne uwagi	27
Propozycje rozwiązań zgłoszone na spotkaniu	27
Wsparcie osób z niepełnosprawnością psychospołeczną	28
Uwagi ogólne	28
Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkań	30

Prawo do życia prywatnego i przeciwdziałanie przemocy wobec OzN _____	31
Uwagi ogólne _____	31
Propozycje zgłoszone podczas spotkania _____	31
Wybory NAPRAWDĘ dostępne _____	33
Uwagi ogólne _____	33
Propozycje zgłoszone podczas spotkania _____	33
Zmiany w prawie o szkolnictwie wyższym _____	35
Uwagi ogólne _____	35
Propozycje zgłoszone podczas spotkania _____	36
7. Eksperckie spotkania konsultacyjne _____	37
Utworzenie Polskiej Rady ds. AAC i ETR _____	37
Koncepcja Krajowej Rady Konsultacyjnej (KRK) do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami _	38
Zmiany w regulacji prawnej Zakładów Aktywności Zawodowej _____	39
Zmiany w regulacji Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ) _____	39
Rady ds. osób z niepełnosprawnościami _____	40
Tłumaczenia zdalne wideo _____	41
8. Podsumowanie _____	41
9. Podziękowania _____	43

1. Wstęp

Przedstawiamy raport z przebiegu konsultacji społecznych i eksperckich realizowanych w ramach projektu „Opracowanie projektu ustawy wdrażającej Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych o proponowanej nazwie: Ustawa o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami wraz z Oceną Skutków Regulacji i uzasadnieniem, jak też propozycji zmian legislacyjnych podążających za nową ustawą”.

Projekt był dofinansowany ze środków Unii Europejskiej, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój. Oś Priorytetowa II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Nazwa Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych.

W skład partnerstwa realizującego projekt wchodziły następujące podmioty: Lider - Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, Partnerzy - Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami, Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, Uniwersytet Warszawski, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie oraz Fundacja Naukowa Instytut Badań Strukturalnych.

Projekt realizowany był między 1 lipca 2021 r. a 31 grudnia 2023 r.

Konsultacje organizowane były przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego.

Konsultacje prowadzone były przez autorki raportu - dr Martę Sałkowską i Magdalenę Tędziagolską.

Raport składa się części wprowadzającej, w której przedstawiona jest skala i zakres przedsięwzięcia. Następnie prezentowane są główne ustalenia z poszczególnych spotkań konsultacyjnych oraz eksperckich.

2. Konsultacje w liczbach

Spotkania konsultacyjne trwały od maja 2022 r. do października 2023 r. W tym czasie odbyło się 13 spotkań konsultacji społecznych i 6 spotkań eksperckich.

Konsultacje społeczne odbywały się w następujących województwach: dolnośląskim (1), kujawsko-pomorskim (1), łódzkim (2), małopolskim (1), mazowieckim (4), podlaskim (1)

i pomorskim (2). Jedno spotkanie odbyło się w trybie on-line, podobnie jak spotkania eksperckie.

W konsultacjach społecznych wzięło udział 266 osób, które reprezentowały:

- 89 organizacji pozarządowych
- 36 urzędów
- 33 DPSy, PCPRy, WTZy
- 9 uczelni wyższych
- 3 partie polityczne
- osoby prywatne.

3. Obszary konsultacji

Spotkania konsultacyjne poświęcone były następującym obszarom tematycznym:

1. Dostępność informacyjno-komunikacyjna (3 spotkania)
2. Dostępność cyfrowa (1 spotkanie)
3. Budżet osobisty (1 spotkanie)
4. Indywidualny Pakiet Wsparcia (2 spotkania)
5. Centra Niezależnego Życia (1 spotkanie)
6. Mieszkalnictwo i Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe (2 spotkania)
7. Aktywizacja zawodowa (1 spotkanie)
8. Wsparcie osób z niepełnosprawnością psychospołeczną (2 spotkania)
9. Prawo do życia prywatnego i przeciwdziałanie przemocy wobec osób z niepełnosprawnościami (1 spotkanie)
10. Wybory NAPRAWDĘ dostępne (1 spotkanie)
11. Zmiany w prawie o szkolnictwie wyższym (1 spotkanie)

Spotkania eksperckie dotyczyły natomiast następujących zagadnień:

1. Utworzenie Polskiej Rady ds. AAC i ETR
2. Koncepcja Krajowej Rady Konsultacyjnej (KRK) do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami
3. Zmiany w regulacji prawnej Zakładów Aktywności Zawodowej
4. Zmiany w regulacji WTZ
5. Rady ds. osób z niepełnosprawnościami
6. Tłumaczenia zdalne wideo.

4. Schemat realizacji

Spotkania konsultacyjne przebiegały według następującego schematu:

- wprowadzenie do tematu spotkania, przedstawienie celów i sposobów pracy
- ekspercka prezentacja dotycząca konkretnego konsultowanego obszaru
- praca warsztatowa: praca w zespołach nad poszczególnymi propozycjami (formułowanie propozycji zmian, podkreślanie mocnych stron rozwiązań)
- prezentacje efektów pracy zespołów na forum i uzupełnianie wypracowanych propozycji

Zadaniem każdego zespołu było opracowanie wskazanego zagadnienia związanego z głównym konsultowanym obszarem. Wypracowane ustalenia zespoły spisywały na specjalnie opracowanych kartach pracy, a następnie prezentowały je na forum.

Ekspersi i ekspertki były dostępne w trakcie całego spotkania - osoby uczestniczące mogły zwrócić się do nich o pomoc w wyjaśnieniu różnych kwestii.

Po każdym spotkaniu konsultacyjnym sporządzany był szczegółowy raport cząstkowy - podsumowanie. Poniższy raport powstał na podstawie analizy wszystkich raportów cząstkowych.

5. Ogólne wnioski z konsultacji

Ogólna ocena proponowanych zmian była pozytywna. Osoby uczestniczące w konsultacjach podkreślały właściwy kierunek zmian - w stronę konwencyjnego podejścia do niepełnosprawności, podmiotowości i godności osób z niepełnosprawnością, realizacji ich prawa do samostanowienia.

Wielokrotnie zgłaszano obawy dotyczące zgodności nowych przepisów z istniejącymi ustawami, co może wpłynąć na ich skuteczność i praktyczną realizację.

Podczas konsultacji wielokrotnie i wyjątkowo mocno wybrzmiała kwestia asystencji osobistej, a w zasadzie jej braku w proponowanych zapisach. Podkreślano związek ustawy o AOOD z konsultowanymi propozycjami, np. w kontekście Indywidualnych Pakietów Wsparcia, Mieszkalnictwa. Podkreślano kluczową rolę ustawy o AOOD w umożliwianiu niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami.

Podstawowym problemem dla zapewnienia jakościowego, zgodnego z potrzebami OzN wsparcia jest również brak rozwiązań w zakresie orzecznictwa. Proponowane rozwiązania, które są uzależnione od przyznanych punktów są bardzo trudne do oceny ze względu na niejasność, jak będą wyglądały przepisy w zakresie orzecznictwa. Przez to propozycje zawierające ten aspekt są kontrowersyjne i wywołują wiele emocji.

Wskazano na brak odpowiednich zasobów kadrowych jako potencjalną przeszkodę w realizacji proponowanych zmian.

Zgłoszono również formalne uwagi związane z przebiegiem konsultacji - brak dokumentacji do wglądu, brak jasności co do statusu konsultacji oraz uwzględnienia uwag zgłoszonych przez osoby uczestniczące. Nie było jasne, czy konsultowane treści są postulatami eksperckimi, czy też konkretnymi propozycjami zapisów ustawy.

Należy też zauważyć, że powyższe niejasności wielokrotnie utrudniały realizację procesu konsultacyjnego - brak możliwości udzielenia szczegółowych informacji na temat stanu pracy nad konkretnymi zapisami ustawy.

6. Analiza zebranego materiału z konsultacji społecznych według obszarów tematycznych

Poniżej prezentujemy ustalenia ze spotkań konsultacyjnych, według obszarów tematycznych. W każdym obszarze najpierw zaprezentowane są ogólne uwagi, a następnie bardziej szczegółowe, konkretne postulaty zgłaszane przez osoby uczestniczące w spotkaniu konsultacyjnym.

Dostępność informacyjno-komunikacyjna

Tematyka dostępności informacyjno-komunikacyjnej była poruszana w trakcie trzech spotkań konsultacyjnych. Brała w nich udział różnorodna grupa interesariuszy, w tym przedstawiciele i przedstawicielki uczelni wyższych oraz koordynatorek i koordynatorów dostępności. Proponowane zmiany dotyczyły Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz Ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się.

Ogólne uwagi

Większość propozycji przedstawionych przez ekspertów spotkała się z pozytywną opinią osób uczestniczących w spotkaniu. Wskazywano jednak na trudności we wdrożeniu wielu z nich.

1. Kluczowe wyzwania:

- Zapewnienie odpowiedniego finansowania;
- Udostępnienie harmonogramu wdrażania zapisów z odpowiednim wyprzedzeniem - tak, aby różne instytucje mogły się do tego procesu przygotować;
- Dostęp do specjalistów i specjalistek - zbyt mała liczba specjalistów nie "obsłuży" szerokiego kręgu podmiotów. Konieczne jest najpierw zaplanowanie przygotowania specjalistów, rozszerzenia liczby specjalistów/ek.
- Trudność w wystandaryzowaniu narzędzi/dokumentów. Ustalenie zakresów obowiązków i kompetencji (np. w obszarze odpowiedzialności za stworzenie dokumentów i formularzy w ETR)

2. Głównym postulatem uczestników konsultacji jest stosowanie pojęcia „usług powszechnych” w kontekście dostępności informacyjno-komunikacyjnej. Podkreślono, że zapewnienie takiej dostępności powinno być obowiązkiem nie tylko instytucji publicznych, ale także wszystkich podmiotów świadczących usługi o charakterze powszechnym.

3. Pozytywnie oceniono propozycję rozszerzenia katalogu podmiotów zobowiązanych do zapewniania dostępności.

4. Skorzystanie z komunikacji wspomagającej i alternatywnej w konkretnej placówce może być trudne ze względu na ograniczenia kadrowe (konieczność zatrudnienia konkretnego specjalisty) i rotację pracowników. Wyzwaniem będzie też zapewnianie dostępności przez małe podmioty (np. OSP).

5. Zwrócono uwagę na potrzebę dostosowania przepisów wymuszających dostępność dla podmiotów prywatnych, zwłaszcza w kontekście zatrudnienia osób ze specjalnymi potrzebami. Wyzwaniem jest tutaj brak możliwości prawnych/egzekwowania zapewniania dostępności w stosunku do sektora prywatnego.

6. Stosowanie języka prostego (w tym zakresie szkolili się koordynatorzy i koordynatorki dostępności) mogłoby być etapem przejściowym w procesie przechodzenia na ETR.

7. Wśród zgłaszanych postulatów znalazły się także kwestie dotyczące jasnego określenia źródeł finansowania oraz sposobów zapewniania usług wspierających komunikację, szczególnie dla osób korzystających z Alternatywnych i Uzupełniających Metod Komunikacji (AAC). Należy również zwrócić uwagę na dostępność tłumacza Polskiego Języka Migowego (PJM) w różnych aspektach wsparcia codziennego życia.
8. Kwestionowano również konieczność zgłaszania potrzeby szczególnego wsparcia z trzydniowym wyprzedzeniem, podkreślając potrzebę uniwersalnego projektowania usług, w tym usług informacyjno-komunikacyjnych.
9. Podkreślono znaczenie prowadzenia edukacji cyfrowej i komunikacyjnej wśród osób starszych oraz konieczność ujednolicenia standardów dostępności.
10. Propozycja utworzenia Lokalnego Zespołu AAC, Regionalnego Ośrodka AAC, Polskiego Instytutu AAC, Polskiej Rady AAC i ETR została uznana za krok we właściwym kierunku, ze względu na jej systemowość i koordynację na różnych szczeblach. Dla przedstawicieli uczelni wyższych oznacza to rozszerzenie możliwości wsparcia studentów z różnymi problemami komunikacyjnymi, nie tylko związanymi z PJM, ale także innymi metodami, takimi jak alfabet Lorma czy fonogesty. Podkreślono, że programy kształcenia pedagogicznego powinny obejmować wiedzę na temat różnorodnych form alternatywnej komunikacji.
11. Zaproponowano stworzenie katalogu dobrych praktyk dostępności informacyjno-komunikacyjnej (np. wzory umów, infomaty, itp).

Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkań

W ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

1. Katalog podmiotów zobowiązanych do zapewnienia dostępności powinien obejmować nie tylko podmioty świadczące usługi publiczne, ale również te świadczące usługi powszechne – również prywatne (nie tylko publiczne).
 - Konieczne jest wprowadzenie definicji usługi powszechnej – ma ona wpływ na katalog podmiotów.
2. Katalog należy uzupełnić o podmioty usługowe, dostawców energii, gazu.
3. Rozszerzenie o zapis wprowadzający w podmiocie zobowiązanym funkcji Koordynatora ds. komunikacji. Dzięki niemu będzie możliwe między innymi upowszechnianie wiedzy

na temat zapewniania dostępności informacyjno-komunikacyjnej wśród pracowników i klientów/odbiorców usług danego podmiotu.

4. Należy doprecyzować, kto miałby pomagać osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w zakresie uzyskania świadczenia – czy ma to być osoba wskazana, czy urzędnik, pracownik socjalny? Jakie miałyby być źródło finansowania pracy tej osoby, jakie powinna mieć kwalifikacje, kto powinien tę osobę wskazywać?
5. Doprecyzowania wymaga sposób finansowania wsparcia z wykorzystaniem metody AAC oraz sposób jej realizacji. W jakiej formie będą zatrudnieni tłumacze AAC?
6. Należy doprecyzować sposób tworzenia dokumentów w ETR oraz określić dokładnie zakres dokumentów, które wymagają tłumaczenia.
7. Muszą być zapewnione środki techniczne umożliwiające zapis ETR.
8. Wskazano na istotność prowadzenia działań:
 - informacyjnych - kampania społeczna uświadamiająca istotność tej zmiany.
 - informacyjno-szkoleniowych dla kadr podmiotów zapewniających dostępność.

W ustawie o języku migowym i innych środkach komunikowania się:

1. Katalog podmiotów zobowiązanych do obsługi osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się powinien obejmować wszystkie podmioty publiczne lub finansowane ze środków publicznych oraz podmioty prywatne świadczące usługi powszechne. W katalogu należy uwzględnić banki, apteki, poczty oraz instytucje kultury i szkolnictwa.
 - Ważne jest, by odbyły się konsultacje zapisów z przedstawiciel(k)ami podmiotów, które miałyby być wskazane w ustawie.
2. Dla zapisu o rozszerzeniu dofinansowania kosztów kształcenia osób uprawnionych, członków ich rodzin oraz innych osób mających stały lub bezpośredni kontakt z osobami uprawnionymi o zakres AAC i ETR - wskazanie PFRON jako jednostki finansującej.
3. Trudne do rozdzielenia są kompetencje Polskiej Rady i Polskiego Instytutu AAC i ETR. Pojawiały się opinie o możliwości połączenia tych dwóch instytucji. Potrzebne jest wyraźne określenie i zróżnicowanie zakresów zadań Rady i Instytutu.
4. Polski Instytut AAC: rozszerzenie programu o kierunki pedagogiczne; do programu studiów na kierunkach pedagogicznych dodanie elementów AAC i ETR.

5. Publikacje gromadzone w Polskim Instytucie AAC rozszerzone o ETR do Biblioteki Narodowej.
6. Polski Instytut AAC: wskazanie jego zadania w postaci gromadzenia grafik z audiodeskrypcją.
7. W Radzie AAC i ETR powinna znaleźć się osoba reprezentująca JST.
8. Zobowiązanie przeszkolonych osób do wykorzystywania i stosowania nabytych kompetencji w praktyce urzędowej.
9. Wskazany termin 3 dni na wybór metody komunikowania się jest trudny do zrealizowania i nie jest zgodny z zapisami Konwencji. Zamienić „co najmniej 3 dni” na „do 3 dni”. Osoba ma prawo do wskazania konkretnej osoby, która będzie wspierała ją w komunikacji – należy określić, kto opłaca pracę tej konkretnej, wskazanej osoby.
10. Zamienić „organ administracji publicznej” na „podmiot świadczący usługi powszechne”.
11. Rozszerzenie zakresu dofinansowania kosztów kształcenia dla osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się, ich rodzin oraz innych osób mających stały lub bezpośredni kontakt z osobami uprawnionymi w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC): Propozycja odpowiada na potrzeby wynikające z braku specjalistów w zakresie AAC. Należy uwzględnić zmiany w programach nauczania na studiach. Dofinansowanie powinni też móc uzyskać opiekunowie, członkowie rodzin osób stosujących AAC.
12. Prawo do skorzystania z pomocy osoby wybranej przez osobę o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w kontaktach z podmiotami zobowiązanymi. Należy rozważyć możliwość zakupu lub dofinansowania komunikatorów wykorzystujących sztuczną inteligencję. Uwzględnić stworzenie wystandaryzowanych kart do AAC i komunikacji z osobą głuchą – jako zasoby materiałów do pobrania.
13. Udostępnienie przez organ administracji publicznej dokumentów niezbędnych do załatwienia sprawy w formie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia ETR:
 - potrzebne jest doprecyzowanie, które podmioty są odpowiedzialne za stworzenie dokumentów w ETR - propozycja, aby był to organ wydający dane rozporządzenie, dokument.
 - powinien być zdefiniowany zakres udostępnianych dokumentów w formie ETR (kwestia efektywności kosztowej i czasowej) i konieczne uzasadnienie wniosku przez osobę wnioskującą.

- alternatywna lub uzupełniająca propozycja: dostępność specjalisty, który wytłumaczy dany dokument (zamiast tworzyć każdy dokument w dwóch wersjach).
14. Propozycja utworzenia sieci tłumaczy i tłumaczek (na czele koordynator/ka) i centralnej bazy dostępnych tłumaczy i tłumaczek (analogia do “obrońcy z urzędu”). JST miałyby możliwość szybkiego kontaktu i skorzystania z takiej usługi (“jak 112”).
 15. Konieczne jest doprecyzowanie treści komunikatu, który podmioty mają obowiązek opublikować w BIP oraz zapewnienie środków dla podmiotów na ten cel.
 16. Wsparcie specjalisty AAC w kontaktach z organami zobowiązanymi: Zapewnienie powinno odbywać się na wniosek osoby zgłaszającej taką potrzebę, z odpowiednim wyprzedzeniem umożliwiającym podmiotowi zapewnienie dostępności, analogicznie do usługi PJM.
 17. Niejasno sprecyzowane pojęcie “specjalista AAC” - czy to jest nazwa stanowiska czy osoba posiadająca konkretne kompetencje potwierdzone odpowiednim certyfikatem. Brak kwalifikacji zawodowej specjalisty AAC i brak systemu certyfikacji.
 18. Umożliwienie skorzystania z komunikacji wspomagającej i alternatywnej w placówce organu administracji publicznej: Propozycja rozwiązania: dyżury w urzędach, możliwość “zaproszenia” specjalisty w miarę pojawiających się potrzeb

Dostępność cyfrowa

Propozycje zapisów dotyczących dostępności cyfrowej były konsultowane podczas jednego spotkania.

Uwagi ogólne

1. Przedstawione przez eksperta zapisy spotkały się z pozytywnym przyjęciem. Osoby uczestniczące w spotkaniu zgłaszały postulaty rozszerzenia niektórych zapisów, sygnalizowały również niejasność niektórych sformułowań.
2. Określenie „punkty obsługi klienta” nie jest wystarczająco jasne i wymaga doprecyzowania. Zwrócono uwagę, że to też kwestia terminologii i struktury podmiotów. Nie wszystkie podmioty mają punkty obsługi klienta. Opis powinien zatem bardziej dotyczyć dostępności budynku, a nie punktów obsługi klienta.

3. Podkreślono, że instytucje mogą nie udostępniać informacji wskazanych w zapisie o deklaracji dostępności ze względów bezpieczeństwa oraz konieczności ochrony danych.
4. Podkreślono, że osoby pracujące na stanowiskach informatyka lub webmastera powinny wykazać się udokumentowaną znajomością WCAG.

Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkania

1. Rozszerzenie katalogu podmiotów zobowiązanych do zapewniania dostępności cyfrowej swoich stron internetowych i aplikacji mobilnych także o firmy administrujące budynkami oraz hotele i obiekty turystyczne.
2. Każda aplikacja mobilna (nie tylko do zarządzania kontem w banku) powinna spełniać wymogi dostępności.
3. Elektroniczny obieg dokumentów powinien być związany z wymogiem dostępności dokumentów.
4. Konieczność doprecyzowania procedury certyfikacji publicznych systemów informatycznych – wyraźne wskazanie, jakie podmioty powinny taką certyfikację przeprowadzać.
5. Informacje o dostępności powinny być publikowane w tych materiałach, które mogą mieć wpływ na decyzje podejmowane przez ich odbiorców (np. ogłoszenia o pracę).
6. Konieczność: precyzyjnej definicji strony internetowej.
7. Konieczność zdefiniowania zakresu odpowiedzialności podmiotów: ustalenia, za które strony internetowe odpowiedzialna jest dana instytucja – stworzenia mechanizmu weryfikacji przynależności strony do instytucji/jednostki.
8. Zapis dotyczący działania w przypadku odmowy zapewnienia dostępności cyfrowej powinien być elementem procedury zapewniania dostępności cyfrowej.
9. Możliwość zgłoszenia braku dostępności poza procedurami Kodeksu Postępowania Administracyjnego.

Budżet osobisty

Spotkanie konsultacyjne „Budżet osobisty – droga do niezależnego życia” odbyło się on-line, 10 listopada 2022 r. w ramach Konwentu Regionalnego. Ze względu na zdalną formułę spotkanie przebiegało w niestandardowy sposób. Podczas spotkania sformułowano listę

postulatów na temat budżetu osobistego. Osobom uczestniczącym w spotkaniu udostępniono również formularz on-line, za pośrednictwem którego mogły zgłaszać dodatkowe uwagi. Żadna osoba nie skorzystała z tej możliwości.

W propozycjach zapisów ustawy budżet osobisty ujmowany jest jako „Indywidualny Pakiet Wsparcia”.

Uwagi ogólne

Ustalono, że potrzebna jest edukacja osób z niepełnopravnościami w zakresie korzystania z budżetu osobistego. Należy wypracować jeden spójny model budżetu osobistego. Ponadto, zgodzono się, że członkowie rodziny nie powinni pełnić roli asystentów osobistych.

Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkania

1. Sprawy formalno-prawne:
 - a. Wprowadzenie nowego rodzaju umowy asystenckiej do kodeksu cywilnego, w której określone byłyby podstawowe ramy prawne. Jej szczegóły byłyby doprecyzowane na etapie zawarcia w ramach swobody umów pomiędzy stronami (asystentem i OzN).
 - b. Konieczność zapewnienia braku podwójnego finansowania.
 - c. Konieczne jest ograniczenie do minimum biurokracji i formalności – im więcej regulacji, tym mniej podmiotowości i możliwości wyboru.
 - d. Należy uzupełnić orzekanie o wskazanie potrzeby wsparcia.
 - e. BO powinien być umieszczony w ustawie o asystencji osobistej lub ustawie o rehabilitacji, nie trzeba czekać na reformę orzecznictwa.
 - f. W formularzu autodiagnozy oprócz pytań typu zamkniętego powinna pojawić się wariantowo możliwość samodzielnego opisu dnia.
2. Dostępność usługi BO:
 - a. Program, w ramach którego realizowany jest budżet osobisty powinien być dostępny również w mniejszych miastach.
 - b. Konieczne jest stworzenie w pełni dostępnej aplikacji cyfrowej, pomagającej prawidłowo zaplanować w ramach BO usługi, wydatki, a następnie realizować wydatki zgodnie z planem.
3. Katalog usług możliwych do finansowania ze środków BO:

- a. W ramach budżetu osobistego powinno być uwzględniane nie tylko zatrudnianie wspomagane.
- b. Uwzględnienie kosztów związanych z pobytem w mieszkaniu wspomagany/chronionym.
- c. Asystencja osobista powinna zostać poszerzona o możliwość asystencji zdalnej np. dla osób głuchoniewidomych, z bardzo głębokim niedosłuchem i bardzo ograniczonym wzrokiem.
- d. BO powinien zbierać wszystkie elementy, które stanowią o niezależnym życiu.
- e. Konieczne jest uszczegółowienie zakresu wsparcia asystenta osobistego w pracy zawodowej użytkownika.

Indywidualny Pakiet Wsparcia (IPW)

W procesie konsultacji odbyły się 2 spotkania poświęcone zagadnieniom związanym z Indywidualnym Pakietem Wsparcia.

Uwagi ogólne

Propozycja wprowadzenia Indywidualnego Pakietu Wsparcia została oceniona pozytywnie. Narzędzie bonu IPW również nie budziło kontrowersji. Podkreślono, że IPW powinien być uzupełniony o asystencję osobistą.

Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkania

W zakresie uprawnień do IPW:

1. Doprecyzować, które orzeczenie o niepełnosprawności będzie uwzględniane podczas rozpatrywania wniosku o IPW. Orzeczenia wydawane przez różne podmioty powinny być traktowane jako równoważne.
2. Obniżyć dolną granicę wieku do 16 roku życia. Pojawiały się również opinie, aby IPW mógł być również przyznawany dzieciom.

W zakresie powoływania i składu Zespołu ds. IPW:

1. Umożliwić, aby w zespole zasiadała osoba posiadająca wiedzę na temat różnych rodzajów niepełnosprawności, ponieważ znalezienie osoby z konkretną niepełnosprawnością podobną do niepełnosprawności osoby korzystającej z IPW

może być trudne w przypadku niepełnosprawności sprzężonych (każdy przypadek należy traktować indywidualnie). Taka możliwość usprawni działanie Zespołu.

2. W skład zespołu może wchodzić tylko jedna osoba pracująca w PCPR – zamiast dwóch, w miejsce drugiej osoby powinna dołączyć osoba z ekspercką wiedzą na temat dostępności.
3. Powinna być wyznaczona jedna osoba wspierająca osobę z niepełnosprawnością w rejestracji.
4. Należy również zadbać o odpowiednią liczbę zespołów w celu zapewnienia sprawnej obsługi.

W zakresie Bonu IPW:

1. Jako zaletę rozwiązania podano jego elastyczność.
2. Główne obawy dotyczyły zbyt skomplikowanych i zbiurokratyzowanych procedur - konieczność zapewnienia wsparcia.
3. Podkreślono konieczność zapewnienia dostępności procedury ubiegania się o bon (dostępność cyfrowa, prosty język).
4. Zasugerowano możliwość aneksowania umowy, zmiany decyzji ze względu na długi czas, na który przyznany jest bon.
5. Należy doprecyzować, kto sprawuje nadzór nad rozliczeniami kilometrówki.
6. Ograniczona liczba podmiotów świadczących usługi.

W zakresie usług trenera pracy:

1. Podkreślono kwestię kompetencji osoby pełniącej funkcję trenera pracy (bardzo ważne jest doświadczenie zawodowe (własne na rynku pracy oraz w pracy z osobami z niepełnosprawnością) oraz konieczność posiadania certyfikatu je poświadczającego (należy ustalić, jakie podmioty mogą takie certyfikaty wystawiać i na jakiej podstawie).
2. Zadania trenera powinny także obejmować sprawdzenie dostępności budynku (np. pod kątem ewentualnych barier architektonicznych oraz współpracę z pracodawcą (uświadomienie pracodawcy o potrzebach osoby z niepełnosprawnością).
3. Zwiększenie liczby godzin wsparcia ze 100 h (czyli ok. 3 tygodni) do ok. 480 h (czyli ok. 3 miesięcy).
4. Zamiast wyznaczania "poziomu funkcjonowania osoby" powinna mieć miejsce **weryfikacja**, czy osoba ubiegająca się o prawo do bonu może podjąć zatrudnienie.

5. Poszerzenie obszaru wejścia na rynek pracy – zadbanie, by lokalne uwarunkowania rynku pracy nie ograniczały możliwości zatrudnienia OzN (np. poszerzenie opcji o sąsiednie miejscowości, gminy).

W zakresie usług transportu:

1. Należy doprecyzować:

- godziny dostępności usługi (określone pory dnia, czy 24h/dobę),
- czy osoby towarzyszące osobie z niepełnosprawnością też będą mogły skorzystać z transportu,
- czy osoba z niepełnosprawnością będzie mogła skorzystać z transportu z psem,
- czy kierowcą może być osoba z rodziny?
- czy kierowca udzieli pomocy osobie z niepełnosprawnością ruchową?
- kim ma być pomocnik? (szkolenia, udzielenie pierwszej pomocy),
- czy pomocnik będzie odpowiadał na potrzeby osób niewidomych i niepełnosprawnych ruchowo?
- czy będzie można wybrać osobę pomocnika?
- z jakim wyprzedzeniem trzeba informować o zapotrzebowaniu na transport?
- jaka ma być forma zgłaszania zapotrzebowania na transport?

2. Konieczna jest weryfikacja firm świadczących te usługi.
3. Zwrócono również uwagę, że nie wszystkie schorzenia wymagają specjalnego dostosowania pojazdu.
4. Obawa, że mało podmiotów będzie świadczyło usługi, co negatywnie wpłynie na jakość i elastyczność korzystania z usługi.

W zakresie usług transportu “od drzwi do drzwi”:

1. Podkreślono możliwość uczestniczenia w życiu społecznym.
2. Ograniczenia dostępności do usługi. Zakres powinien być ustalany indywidualnie (kilometry, liczba przejazdów) wedle potrzeb osoby.
3. Ograniczenie kwotowe.
4. Obawa, że będą to tylko przejazdy grupowe, osoby będą “zbierane” z danego obszaru, co utrudni dopasowanie do indywidualnych potrzeb.

W zakresie psa przewodnika:

1. Ważne jest prowadzenie działań zwiększających świadomość na temat psów przewodników.
2. Propozycja spisu weterynarzy rekomendowanych do leczenia psów przewodników (np. strona www opracowana przez jakąś fundację).
3. Ważna jest minimalizacja procedur i kontroli - dokumentowanie miejsc pobytu, ścieżek poruszania się jest ograniczające, nie wspiera decyzyjności OzN.
4. W zakresie utrzymania psów: powinny być uwzględnione także podmioty nie będące wyspecjalizowanymi sklepami, a znajdujące się blisko miejsca zamieszkania OzN, np. możliwość zakupu karmy w osiedlowym sklepie spożywczym.
5. Wprowadzenie rejestru psów przewodników - by kontrolować sytuację zwierząt u końcowych użytkowników
6. Dogoterapia - wpis do rejestru + wystandaryzowane szkolenia.
7. Dokumenty wniosku o psa przewodnika powinny być dostępne i łatwe do wypełnienia. Powinno być oferowane wsparcie w wypełnianiu dokumentów.
8. Zwiększenie środków na utrzymanie i leczenie psów (z 1/10 do 2/10 najniższego wynagrodzenia).
9. Podniesienie puli środków na szkolenia z dziesięciokrotności do dwudziestokrotności najniższego wynagrodzenia (ze względu na wysokie koszty, inflację).
10. Uwzględnienie usługi fryzjera dla psów w obszarze "utrzymanie psa".
11. Propozycja usługi weterynaryjnych wizyt domowych dla psów OzN.
12. Zwolnienie z podatku od psa przewodnika.
13. Finansowanie wyjazdu na wakacje z psem przewodnikiem.
14. Wątpliwości wzbudziła koncentracja na psach. Propozycja rozszerzenia zapisu o oprzyrządowanie wynikające z potrzeb konkretnej osoby z niepełnosprawnością:
 - podkreślono, że wsparcie powinno być adekwatne do potrzeb konkretnej osoby. Dlatego też powinny być dostępne inne szkolenia – nie tylko dla psów i osób korzystających z ich wsparcia, ale przede dla asystentów osobistych,
 - poza tym, należy uwzględnić szkolenia dla: trenerów pracy dla konkretnych osób, osób dobierających specjalistyczny sprzęt (odpowiedzialnych również za szkolenie z nowych rozwiązań technologicznych i technicznych pojawiających się na rynku), trening niezależnego życia (mieszkalnictwo).

15. Konieczność uwzględnienia asystencji osobistej – zarówno w proponowanej ustawie, jak i w oddzielnej ustawie o AOON.
16. W zakresie tłumaczeń:
17. W rejestrze tłumaczy informacja o doświadczeniu i ewentualnych certyfikatach posiadanych przez tłumaczy (gwarancja wyższej jakości usługi).
18. Ustawa powinna określać wymagania, jakie trzeba spełnić, aby być wpisanym do rejestru.
19. Rejestr powinien być prowadzony przez jedną instytucję.
20. Niewielka liczba tłumaczy.
21. Tłumacz z rejestru może otrzymać wynagrodzenie z bonu IPW – a co jeśli tłumaczy osoba bliska? Czemu ona nie może dostać wynagrodzenia?
22. Poważne wątpliwości budzi sposób weryfikacji kompetencji tłumacza - rodzina bez wpisu do rejestru.
23. Propozycja podwojenia liczby godzin (z 50h do 100h).
24. Wprowadzenie możliwości zakupu oprzyrządowania w ramach usługi.
25. Asystencja dla osoby korzystającej z komunikacji alternatywnej.
26. Szkolenie z języka migowego (rozszerzenie oferty PFRON-u) jako wsparcie osób decydujących się na naukę języka migowego ze względu na obecność osoby komunikującej się w ten sposób w rodzinie.

Dodatkowe propozycje osób uczestniczących:

- Dodatkowy pakiet rehabilitacji.
- Usługi sprzętające dla osób potrzebujących takiego wsparcia.
- Usługi asystenckie przyznawane w długookresowej perspektywie.
- Dofinansowanie na wyjazdy lecznicze dla OzN (uzdrowiska).
- Dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb OzN (windy, dostosowanie chodników) ważne także w kontekście korzystania w pełni z IPW.

Centra Niezależnego Życia (CNŻ)

W procesie konsultacji odbyły się dwa spotkania poświęcone zagadnieniom związanym z Centrami Niezależnego Życia.

Uwagi ogólne

Ogólna ocena rozwiązania „Centra Niezależnego Życia” (CNŻ) była pozytywna.

Podkreślono konieczność szybszego niż zaproponowane wdrożenia zapisów ustawy.

Zwracano uwagę na upodmiotowienie osób z niepełnosprawnością w zgodzie z ideą deinstytucjonalizacji, łatwiejszy dostęp do informacji o dostępnych usługach. Wielokrotnie podkreślano konieczność budowania relacji CNŻ z lokalnymi społecznościami, np. poprzez budowanie lokalnych sieci współpracy czy lokalnych sieci sojuszników.

Dużo wątpliwości wzbudził brak zapisów o asystencji osobistej, która jest kluczowa z punktu widzenia niezależnego życia.

Co ważne, zauważono brak gwarancji, że CNŻ będą działały w nurcie praw człowieka, a nie medycznym. Podkreślono konieczność sprawowania kontroli nad wdrażaniem i działaniem CNŻ przez środowiska osób z niepełnosprawnością.

Propozycje zgłoszone podczas spotkania

W zakresie zadań pełnionych przez CNŻ - Punkt informacyjno-koordynacyjny:

1. Podkreślono możliwość uzyskania pełnej informacji w jednym miejscu, w wyniku czego osoba z niepełnosprawnością może czuć się „zaopiekowana pod kątem przekazania kompleksowej informacji”.
2. Zaproponowano poszerzenie dostępności usług tak, aby mogły z nich korzystać też osoby z WTZ.
3. Koordynator ds. społeczno-zawodowych powinien mieć kwalifikacje i/lub doświadczenie z zakresu doradztwa zawodowego (mało jest informacji o koordynatorach w przedstawionej propozycji) - konieczne jest doprecyzowanie statusu tego stanowiska.
4. Kształcenie kadr – ważne jest precyzyjne określenie kwalifikacji zawodowych osób zatrudnionych w CNŻ.
5. Warto rozważyć zmianę nazwy stanowiska „koordynator”. „Koordynator” kojarzy się z delegowaniem zadań, a nie z konkretnym działaniem. Może konsultant?
6. Należy uregulować współpracę z Powiatowymi Urzędami Pracy.

W zakresie zadań pełnionych przez CNŻ - Wsparcie dzienne i klub samopomocy:

1. Podkreślono zalety proponowanych rozwiązań (indywidualizacja wsparcia, wspieranie społecznego rozwoju osób z niepełnosprawnościami, możliwość wykorzystania już istniejącej infrastruktury).
2. Potencjalne ryzyko – brak wyspecjalizowanej kadry. Jakie kryteria będą przyjęte dla kadry?
3. Ryzyko gettoizacji, jeśli CNŻ stanie się jedynym miejscem, w którym spotykają się osoby z niepełnosprawnościami i ich bliscy (tylko w swoim gronie, a nie w społeczności lokalnej).
4. Grupy samopomocowe mogą edukować inne osoby z niepełnosprawnościami – prowadzić oddolne szkolenia, pogadanki o niezależnym życiu i deinstytucjonalizacji.
5. Konieczność zagwarantowania finansowania i ciągłości działania

W zakresie zadań pełnionych przez CNŻ - Interwencyjne miejsca całodobowego pobytu:

1. Zauważono konieczność doprecyzowania kryteriów dostępu, ustalenia granicy wieku.
2. Konieczność zatrudnienia wysoko specjalistycznej kadry.
3. Ryzyko „zasiedzenia” – interwencja nie powinna trwać 2-4 miesiące, ale 2-4 tygodnie.
4. Trudności w sprawowaniu opieki prawnej nad osobą korzystającą z interwencyjnego miejsca, np. w przypadku ubezwłasnowolnionych osób z niepełnosprawnością intelektualną.

W zakresie zadań pełnionych przez CNŻ - Budowanie kręgów wsparcia:

1. Wyzwaniem może być rotacja oraz utrzymanie motywacji osób uczestniczących w kręgach wsparcia.
2. Należy zapewnić stałe finansowanie koordynatorów/animatorów kręgów wsparcia.
3. Należy stworzyć lokalne grupy sojuszników (instytucje, organizacje, osoby prywatne, baza kontaktów do współpracy).

W zakresie zadań pełnionych przez CNŻ - Usługi tłumacza PJM/SJM oraz tłumacza-przewodnika SKOBN:

1. Zapewnienie odpowiedniej kadry (mało specjalistów z odpowiednim wykształceniem i przygotowaniem, szczególnie przewodników osób głuchoniewidomych).
2. Potencjalna niechęć osób głuchych do korzystania z usług CNŻ z powodu nie utożsamiania się z osobami z niepełnosprawnością.

3. Forma zatrudnienia i wynagradzania tłumaczy i przewodników – etat, zadaniowy czas pracy? Usługi często świadczone są poza standardowymi godzinami pracy (wieczorami, w weekendy) – w zależności od potrzeb klientów.
4. Należy zagwarantować ciągłość usług i wsparcia – wsparcie powinno mieć systemowy charakter.
5. Systemowa gwarancja dostępności usługi takiej samej jakości.
6. W którym miejscu będzie wsparcie w zakresie AAC?
7. Obowiązek edukacji lokalnej społeczności w zakresie włączenia społecznego

W zakresie zadań pełnionych przez CNŻ - Usługa instruktora orientacji przestrzennej:

1. Zwrócono uwagę na małą liczbę specjalistów.
2. Czy będzie można korzystać z jednej usługi w kilku miejscach (w kilku podmiotach oferujących te usługi)?
3. Występują duże różnice (geograficzne) w dostępie do wyspecjalizowanych usług (np. instruktorów orientacji przestrzennej).
4. Odpowiednie wyposażenie CNŻ, np. w samochody dla instruktorów, aby mogli świadczyć usługi w różnych (często oddalonych od siebie) miejscach.
5. Forma zatrudnienia (godziny pracy instruktorów) i wynagradzania powinny być adekwatne do sposobu organizacji pracy.

W zakresie zadań pełnionych przez CNŻ - Koordynacja rehabilitacji zintegrowanej:

1. Podkreślono szereg zalet proponowanych rozwiązań - skuteczny przepływ informacji o możliwościach rehabilitacyjnych, zwiększanie samodzielności i sprawczości, ułatwienie szerszej dostępności do usług medycznych.
2. Zauważono, że potrzebne są zmiany w innych obszarach, aby możliwe stało się kompleksowe wsparcie osób z niepełnosprawnościami.

W zakresie zadań pełnionych przez CNŻ - Punkt nieodpłatnego poradnictwa prawnego dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin:

1. Zauważono konieczność uwzględnienia self-adwokatury.
2. Należy zapewnić łatwy i zrozumiały język porad prawnych.
3. Należy doprecyzować, jaka jest relacja między proponowanym rozwiązaniem a poradnictwem już realizowanym, np. przez ngo?

W zakresie zadań pełnionych przez CNŻ - Usługi wynikające z projektu „Aktywni Niepełnosprawni” i innych równoległe wypracowywanych rozwiązań:

1. i MDWS powinny być włączone w działalność Punktów Informacyjno- Mobilny Doradca Włączenia Społecznego powinien organizować grupę sojuszników lokalnych.
2. W CNŻ powinien również działać lokalny koordynator AAC.
3. W CNŻ powinna być dostępna usługa asysty prawnej.
4. Usługi CIDONów koordynacyjnych.

W zakresie wyspecjalizowanych CNŻ dla osób z niepełnosprawnością psychospołeczną:

1. Konieczność lokalnego wsparcia dla osób z niepełnosprawnością - jakie będą lokalizacje wyspecjalizowanych CNŻ, jak daleko będą musiały dojeżdżać zainteresowane osoby?
2. Konieczne jest zapewnienie dostępności tych usług, np. tłumaczenia PJM.
3. CNŻ powinien mieć wpływ (choćby opiniujący) na różne usługi/formy wsparcia powstające w powiecie.
4. Koordynator powinien mieć możliwość zagwarantowania dojazdu do CNŻ (np. zapewnienie usługi asystenckiej).
5. Odrębne centra/usługi dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnością wrodzoną lub nabytą.
6. Uwzględnienie uczestników WTZ jako beneficjentów CNŻ (o ile spełniają kryteria).
7. Rozwiązania problemu wykluczenia transportowego - w ramach CNŻ mobilne rehabilitacyjne/terapeutyczne zespoły wsparcia (w związku z wykluczeniem transportowym) – zespół wsparcia odwiedza OzN, która nie jest w stanie dotrzeć do CNŻ.

Mieszkalnictwo i Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe (WSM)

Odbyły się dwa spotkania konsultacyjne poświęcone Mieszkalnictwu wspomaganiem i społecznościom mieszkaniowym. Ten obszar konsultacji jest uważany za kluczowy, a osoby uczestniczące w konsultacjach były pozytywnie nastawione do ogólnego kierunku proponowanych rozwiązań. Podkreślano, że rozwiązania z zakresie mieszkalnictwa to szansa dla OzN na zachowanie niezależności.

Najwięcej wątpliwości wywołały niejasne kryteria punktacji w nowym systemie orzecznictwa i ich wpływ na decyzje dotyczące przyznawania mieszkań. Dodatkowo pojawiły się obawy

dotyczące stabilności finansowania dla organizacji pozarządowych prowadzących takie mieszkania w świetle obecnych regulacji prawnych.

Uwagi ogólne

1. Dobrze przyjęto rozwiązania pozwalające zamieszkać OzN razem z rodziną oraz maksymalnej liczby mieszkań przypadających na jednostkę (12).
2. Dobrze oceniono również procentowy wymóg mieszkań komunalnych dla OZN.
3. Ważna dla osób uczestniczących w konsultacjach były również rozwiązania zapewniające niezależność NGO: możliwość występowania o środki bez konieczności porozumienia się z OPS oraz brak konieczności decyzji administracyjnej jeżeli chodzi o kierowanie osoby.
4. Dobrze oceniona została możliwość łączenia wsparcia w zakresie mieszkalnictwa z innymi usługami.
5. Lokalizacja umożliwia włączanie się w życie społeczne.
6. Dowolność w ustalaniu kwoty odpłatności przez mieszkańca (brak górnej i dolnej granicy) - z jednej strony to dobre rozwiązanie, ale brak przejrzystych zasad, na podstawie których ustalana jest odpłatność, może wywoływać poczucie niesprawiedliwości.
7. Za bardzo ważne wyzwanie uznano zawężone rozumienie kwestii dostępności - ograniczanie jej do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową.
8. Zwracano uwagę, że zasoby lokalowe gmin mogą nie być dostosowane do wymogów dostępności - np. łazienki w starych blokach często nie mają 5m².
9. Słabym punktem propozycji dla tego obszaru jest system orzekania i nieprzejrzysty system punktacji (nie jest jasne, co zawiera się pod pojęciem 80 pkt? W jaki sposób będzie to ustalane?).
10. 11 520 złotych na osobę to zbyt niska kwota na pokrycie wszystkich potrzeb związanych z zatrudnieniem potrzebnych osób (część osób powinna być zatrudniona na stałe).
11. Niejasna dla osób uczestniczących w konsultacjach była możliwość zamieszkania OzN z rodzicami oraz możliwość ustawowych zapisów dot. ochrony OzN w sytuacji rozwiązania umowy.
12. Niejasny jest też tryb uzyskania dofinansowania na prowadzenie mieszkania przez uprawnione podmioty.

13. NGO musi mieć status podmiotu medycznego by oferować usługi. Istnieje ryzyko, że wsparcie nie będzie kompleksowe, że nie będą się zająbiały poszczególne usługi.
14. Kontrowersje wywołała rola DPS-ów w systemie. Z jednej strony bycie w DPS to ograniczenie samodzielności osób, z drugiej strony możliwość pozostania w lokalnej społeczności.
15. Obawiano się również tworzenia gett - skupisk mieszkań.
16. Obawy budzi brak wykształconej kadry do realizacji opisanych w propozycji ustawy zadań, nie było też jasne, jakie kwalifikacje będą wymagane.
17. Duży wpływ na rozmowy o propozycjach miał brak połączenia tej ustawy z ustawą o asystencji i niejasne losy ustawy o asystencji.
18. Podkreślano konflikt usług powiązanych z mieszkaniem z różnymi lokalnymi usługami świadczonymi dla OzN do tej pory; w tym niepotrzebne dublowanie usług medycznych przypisanych do mieszkania z usługami świadczonymi przez placówki POZ.
19. Pojawiły się ponadto następujące pytania:
 - co z osobami wspólnie zamieszkającymi w przypadku śmierci najemcy?
 - czy będą kary dla gminy za brak realizacji?
 - czy będzie trening mieszkaniowy? (UOPS)
 - czy mieszkanie OzN może zostać włączone do systemu?
 - łączenie wsparcia z innymi usługami. Czy rodzina traci przyznany zasiłek pielęgnacyjny dla OzN w momencie, gdy dziecko trafi do mieszkania wspomaganego? Utrata świadczenia może być barierą przed korzystaniem z takiego wsparcia.
 - specjalistyczne wyposażenie rehabilitacyjne jest bardzo kosztowne. Kto będzie ponosił koszt zakupu? Czy mieszkaniec może zawnieść o takie wyposażenie w ramach dostosowania mieszkania?

Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkań

W zakresie **warunków mieszkaniowych**:

1. Zapisy zabezpieczające mieszkańca/mieszkanekę w przypadku rozwiązania umowy.
2. Uwzględnienie liczby mieszkańców w ustalaniu minimalnej powierzchni mieszkania. Powierzchnia lokalu powinna być większa niż 25 metrów w przypadku rodzin.
3. Dopuszczenie możliwości zmiany/połączenia mieszkań (np. w sytuacji założenia rodziny).

4. Wprowadzenie zapisów zabezpieczających mieszkańca/mieszkanke w sytuacji ryzyka utraty mieszkania (np. zakończenia działalności NGO). Zabezpieczenie możliwości zamieszkania w innej wspólnocie domowej/w podobnych warunkach.
5. Wygłuszenie lokalu.
6. Wyraźnie określony i opisany standard – mieszkanie wyremontowane.
7. Powinien być rzeczoznawca, który oceni stan mieszkania.
8. Powinno być zapewnione miejsce dla asystenta/asystentki zapewniające mu/jej komfort pracy i odpoczynek.
9. Zapewnienie dostępności do komunikacji publicznej (autobus, parking).

W zakresie finansowania mieszkalnictwa wspomaganego:

1. Część kosztów mediów powinna być pokrywana przez mieszkańca (np. 40% mieszkaniac, 60% NGO (podmiot prowadzący)).
2. Środki na obsługę należy obliczać w skali roku.
3. Sugerowana częstotliwość przekazywania podmiotowi środków: raz na kwartał.
4. Dopuszczenie możliwości przesuwania niewykorzystanych środków. Utworzenie funduszu z 10% niewykorzystanych środków na naprawy do wykorzystania w kolejnych miesiącach.
5. Zwiększenie kwoty przypadającej na osobę do ok. 20 000 zł - uzależnienie jej od potrzeb danej osoby.
6. Równomierny dostęp do prowadzenia mieszkań dla JST i NGO.

W zakresie wsparcia w mieszkaniu

1. Konieczne są rozwiązania systemowe dla osób świadczących usługę wsparcia: powiązanie ustaw/rozwiązań prawnych między sobą, w tym kluczowa jest ustawa o asystencji osobistej. Ustawa o asystencji jest gwarantem rozwiązań dotyczących mieszkalnictwa.
2. Wsparcie medyczne powinno być świadczone przez placówki POZ.

W zakresie Wspomaganych Wspólnot Mieszkaniowych (WSM):

1. Przyjęcie nowych zasad rekrutacji. Rezygnacja z punktacji i branie pod uwagę dokumentacji medycznej oraz woli zamieszkania/chęci OzN.
2. Balkon w mieszkaniu chronionym.

Aktywizacja zawodowa

Ogólne uwagi

W zgłoszonych uwagach wybrzmiewa świadomość ryzyk związanych z nadużywaniem przepisów prawnych przez pracodawców i potrzeba ochrony przed nimi.

Ogólne uwagi dotyczące warsztatów terapii zajęciowej (WTZ) i innych aspektów aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami były mieszane. Z jednej strony zauważono pozytywne aspekty, takie jak możliwość szybkiego i łatwego powrotu do WTZ w przypadku problemów na rynku pracy. Jednakże wskazano również na wady, w tym ryzyko wykorzystywania sytuacji przez pracodawców poprzez oferowanie bezpłatnych staży zawodowych. Podniesiono również obawy, że nadmiar działań skierowanych do jednego uczestnika może ograniczać jego możliwości zatrudnienia.

W kwestii szczególnych uprawnień pracowniczych, zwrócono uwagę na potencjalne nadużycia ze strony pracodawców, związane z dobrowolnym zrzekaniem się urlopu przez pracowników oraz likwidacją dofinansowania do wynagrodzeń.

Natomiast w odniesieniu do szczególnych uprawnień pracodawców osób z niepełnosprawnościami, podkreślono zalety, takie jak obniżenie wskaźnika zatrudnienia oraz wprowadzenie Funduszu Racjonalnych Usprawnień. Jednakże zauważono również wady, w tym rezygnację z dofinansowania do wynagrodzeń i ryzyko nadużyć w kontekście urlopów pracowniczych.

W kontekście Funduszu Racjonalnych Usprawnień, podkreślono pozytywne aspekty dopasowania środków do potrzeb konkretnej osoby oraz możliwości pracy zdalnej. Jednakże zwrócono również uwagę na nieprecyzyjne zapisy i brak jasności w kwestii roli Prezesa Urzędu ds. Osób z Niepełnosprawnościami.

Propozycje rozwiązań zgłoszone na spotkaniu

Warsztaty Terapii Zajęciowej:

1. Po zakończeniu bezpłatnego stażu, pracodawca powinien być zobowiązany do zapewnienia zatrudnienia (do ustalenia w jakim zakresie).

Szczególnie uprawnienia pracodawców osób z niepełnosprawnościami:

1. Opiekun z PFRON do wyliczeń.

2. Wyłączenie z Prawa Zamówień Publicznych zakupów na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Fundusz Racjonalnych Usprawnień:

1. Określenie warunków brzegowych dla osób poszukujących pracy.
2. Uszczegółowienie definicji racjonalnych usprawnień.
3. Zakupy na rzecz tworzenia i doposażenia stanowisk pracowników powinny być poza prawem zamówień publicznych.

Wsparcie osób z niepełnosprawnością psychospołeczną

Rozwiązania w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnością psychospołeczną dwukrotnie były tematem konsultacji. Warto jednak podkreślić, że jest to kwestia horyzontalna, pojawiająca się także przy okazji innych tematów, np. Centra Niezależnego Życia. W tym miejscu przedstawiamy wyniki rozmów o propozycjach zmian terminologii, zmian w zakresie hospitalizacji oraz stosowaniu przymusu bezpośredniego wobec osób z niepełnosprawnością psychospołeczną, zmian w kodeksie karnym wykonawczym oraz roli uczelnianych Biur ds. wspierania Osób z Niepełnosprawnościami.

Uwagi ogólne

1. Panuje powszechna zgoda, co do tego, że choroba psychiczna jest określeniem stygmatyzującym i zmiany terminologii są potrzebne. Wykreślenie pojęcia choroby psychicznej i ujednoczenie pojęcia osób z zaburzeniami psychicznymi to zdecydowanie dobry kierunek zmian.
2. Niepełnosprawność psychospołeczna jako termin, to docenienie znaczenia środowiska społecznego.
3. Zwrócono uwagę na słownictwo dotyczące uczelnianych Biur ds. Osób z Niepełnosprawnościami: określenie "biuro ds. wspierania osób z niepełnosprawnością" często wprowadza w błąd studentów i studentki. Osoby określające się jako osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną/borykające się z problemami w obszarze zdrowia psychicznego mogą nie postrzegać się jako adresaci i adresatki oferty takich biur.
4. Podkreślano pozytywną rolę likwidacji leczenia przymusowego - brak przymusu to poszanowanie godności pacjenta, podmiotowość. Jednocześnie wskazywano

na konieczność uwzględnienia specyficznej sytuacji osób uzależnionych od środków psychoaktywnych oraz osób samookaleczających się. Z perspektywy osób uczestniczących w konsultacjach każdy powinien mieć wolną wolę, ale w przypadku tych uzależnień rodziny są często bezradne, rodzice powinni mieć możliwość kierowania swoich uzależnionych dzieci na leczenie.

5. Jednocześnie zauważono, że często młode osoby są bardziej świadome, jeśli chodzi o kwestie zdrowia psychicznego, niż ich rodzice. Stąd wola podjęcia leczenia, terapii w obszarze zdrowia psychicznego powinna zależeć od młodych osób.
6. Ograniczenie w stosowaniu osadzania w zamkniętym ZK i przymusu leczenia w szpitalu psychiatrycznym – możliwość korzystania z terapii i wsparcia w zakładach karnych, to pozytywnie ocenione rozwiązanie.
7. Wadą przedstawionych propozycji jest brak informacji o niepełnosprawnościach sprzężonych, a osoby z takimi niepełnosprawnościami to jest liczna grupa.
8. Przy tworzeniu rozwiązań instytucjonalnych: środowiskowych domów samopomocy i tworzenia centrów zdrowia psychicznego ważne są inspiracje z innych krajów. Jednostki te powinny być objęte nadzorem, powinien funkcjonować mechanizm dający możliwość zgłaszania problemów i różnych dysfunkcji, które tam występują. Ważne założenie, by jednostki zajmujące się wsparciem osób chorujących psychicznie pozostawiały jak najwięcej wolności, wyboru osobom korzystającym z ich wsparcia.
9. Kwestia zintegrowania usług CNŻ z usługami Centrum Zdrowia Psychicznego. Uczestnicy i uczestniczki nie protestowali przed zintegrowaniem usług CNŻ z usługami Centrum Zdrowia Psychicznego, ale podkreślali że brakuje im wiedzy na temat CZP by zająć zdecydowane stanowisko.
10. Wybrzmiała również potrzeba sprawnego zarządzania procesem wdrażania ustawy:
 - kto będzie koordynował ten proces by przebiegał sprawnie i efektywnie, by zadbać o optymalne zaplanowanie harmonogramu? Kto będzie monitorował ten proces? Kto przygotowuje powiaty?

Propozycje rozwiązań zgłoszone podczas spotkań

W zakresie terminologii:

1. Propozycja rozważenia wprowadzenia określenia "kryzys psychiczny" zamiast "ciężkie zaburzenia psychiczne", jako termin bardziej demokratyczny, który może dotyczyć wszystkich.
2. Zastąpienie sformułowania „osoby w kryzysie psychicznym” pojęciem „osoby z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego” - nawiązanie do nazwy Centrum Zdrowia Psychicznego, brak stygmatyzacji (kryzys psychiczny nadal odbierane społecznie jako coś negatywnego).
3. Ważne jest również przejrzyste rozróżnienie dwóch terminów: "opieka" i "wsparcie":
 - opieka instytucjonalna - np. hospitalizacja osób chorujących psychicznie. Zwrócono uwagę, że jest grupa osób chcących korzystać ze wsparcia instytucjonalnego: opieki ambulatoryjnej, specjalistów i należy zwiększyć dostępność tego wsparcia.
 - wsparcie: wsparcie środowiskowe - to co otrzymujemy od społeczeństwa, w tym m.in. od uczelni.

W zakresie działalności uczelnianych Biur ds. Osób z Niepełnosprawnościami:

1. Propozycja większej elastyczności dla biur w zakresie oferty (np. peer support).
2. Stworzenie superwizji dla zespołów Biur ds. wspierania osób z niepełnosprawnością.

W zakresie kształcenia kadr:

1. Wsparcie kształcenia medycznego: wprowadzenie do programu kształcenia lekarzy, psychologów, psychoterapeutów filozofii myślenia o wsparciu nie (tylko) jako o modelu medycznym, tylko o wsparciu w kryzysie, odpowiednim funkcjonowaniu psychicznym.
2. Zwiększenie dostępu do specjalizacji dla lekarzy w obszarze psychiatrii, co miałyby się przełożyć na większy dostęp do specjalistów.

Inne:

1. Propozycja, by w sytuacjach nagłych tworzyć punkty interwencji kryzysowej, w tym mobilne punkty interwencji kryzysowej (np. osoby z takiego zespołu dotrą na zajęcia i zaopiekują się osobą w kryzysie psychicznym czy będą wspierały osoby czekające na terapię). To rozwiązanie wymaga stworzenia odpowiednich procedur i wsparcia dla członków i członkiń zespołów takich punktów.

Prawo do życia prywatnego i przeciwdziałanie przemocy wobec OzN

W procesie konsultacji odbyło się jedno spotkanie dotyczące zagadnień związanych z prawem do życia prywatnego i przeciwdziałania przemocy wobec osób z niepełnosprawnościami.

Uwagi ogólne

Pozytywnie oceniono kierunek proponowanych zmian, w szczególności uznanie podmiotowości i podkreślenie godności osób z niepełnosprawnością. Dużo uwagi poświęcono na zagadnienia związane z przeciwdziałaniem przemocy wobec osób z niepełnosprawnością. Osoby uczestniczące w konsultacjach podkreśliły, że proponowane zmiany koncentrują się wokół indywidualizacji wsparcia oraz dążenia do realizacji koncepcji niezależnego życia oraz deinstytucjonalizacji.

Podkreślono szczególną wagę ochrony prawnej osób z niepełnosprawnościami oraz wprowadzenia i wzmocnienia mechanizmów przeciwdziałania przemocy wobec osób z niepełnosprawnościami.

Konkretne wskazanie osób z niepełnosprawnością jako podmiotów dyskryminacji jest wyraźną informacją dla społeczeństwa, w tym pracowników DPS i powinno przyczyniać się do łatwiejszego dochodzenia swoich praw przez osoby z niepełnosprawnością.

Propozycje zgłoszone podczas spotkania

W zakresie poprawy sytuacji prawnej, w szczególności w zakresie prywatności osób z niepełnosprawnościami w domach pomocy społecznej:

1. Konieczność wprowadzenia mechanizmów ochrony osób z niepełnosprawnością intelektualną i g/Głuchych przed przemocą seksualną.
2. Odnośnie nowych regulaminów DPS-ów:
 - konieczne wprowadzenie okresu przejściowego (np. 1 rok) dla już istniejących DPS-ów, wojewoda powinien zatwierdzać nowe regulaminy DPS-ów już działających (nie tylko w trybie skargowym).
 - konieczne jest zaplanowanie wsparcia dla mieszkańców tych DPS-ów, które nie dostosowały regulaminów i które straciły pozwolenie na działanie.

- konieczne jest wprowadzenie szkoleń dla kadry DPS z zakresu standardów praw osób z niepełnosprawnością.
- konieczne jest wprowadzenie obowiązku proponowania mieszkańcom DPS szkoleń na temat praw osób z niepełnosprawnością, szkolenia powinny być prowadzone przez osoby spoza DPS.

W zakresie prawa do pomocy w ochronie praw mieszkańca DPS i Rzecznika Praw Mieszkańca DPS:

1. Konieczność wprowadzenia mechanizmów gwarantujących niezależność i finansowanie instytucji Rzecznika.
2. Konieczność wprowadzenia limitu domów pomocy społecznej znajdujących się pod opieką jednego Rzecznika.
3. Rzecznik powinien mieć w swoich kompetencjach zawartą współpracę z Radami Mieszkańców DPS oraz z Powiatowymi Radami Osób z Niepełnosprawnością.
4. Wprowadzenie obowiązkowej superwizji dla pracowników DPS-ów jako instrumentu przeciwdziałania przemocy (trzeba zauważyć, że przemoc może być skierowana zarówno w stronę mieszkańca, jak i pracownika DPS).
5. Konieczność zapewnienia odpowiednich funduszy w celu zagwarantowania wysokiego poziomu usług DPS.
6. Wprowadzenie nieformalnej funkcji sygnalisty (osoby zaufanej) w kontekście praw mieszkańca DPS (aby zniwelować bariery w zgłaszaniu sytuacji trudnych, konfliktowych).
7. Wprowadzenie mechanizmu gwarantującego społeczną (środowiskową) odpowiedzialność Rzecznika – nie tylko przed starostą, ale również przed organizacjami reprezentującymi osoby z niepełnosprawnością.
8. Przede wszystkim należy wygaszać DPS-y i wprowadzać deinstytucjonalizację.

W zakresie karnoprawnej ochrony osób z niepełnosprawnościami i wzmocnienia przeciwdziałania przemocy domowej wobec osób z niepełnosprawnościami:

1. Należy zapewnić odpowiednie, skuteczne mechanizmy informowania, również innych służb (np. policji). Należy edukacyjnie wzmocnić wszystkie strony tych procesów (osoby z niepełnosprawnościami, personel, odpowiednie służby).
2. Określenie, co jest podstawą do dochodzenia własnych praw – czy potrzebne jest orzeczenie o niepełnosprawności czy też wystarczy tylko oświadczenie? Bardzo ważna

jest świadomość sądów w tym obszarze w zakresie przedstawiania orzeczeń lub podejścia konwencyjnego.

3. Bardzo ważna rola edukacji - należy prowadzić edukację na temat przemocy jako takiej, uczyć rozpoznawania i reagowania na przemoc – „jak wpisać w ustawę wrażliwość?”
Należy zapewnić środki finansowe na działania informacyjno-edukacyjne w tym obszarze.

Dodatkowe propozycje przedstawione podczas spotkania:

1. Relacje uprawnień osób z niepełnosprawnościami do uprawnień osób pełnosprawnych – jak zadbać o to, aby pozytywna dyskryminacja nie sprawiała, że pozostałe grupy nie będą czuły się wykluczane, pomijane.

Wybory NAPRAWDĘ dostępne

W procesie konsultacji społecznych odbyło się jedno spotkanie poświęcone kwestiom związanym z dostępnością wyborów powszechnych.

Uwagi ogólne

Przedstawione propozycje zostały ocenione pozytywnie. Jednak osoby uczestniczące w konsultacjach podkreśliły, że powinny być one już dawno obowiązującym standardem.

Duża część spotkania koncentrowała się na kwestiach korespondencyjnego i internetowego głosowania, co nie było przedmiotem tego konkretnego spotkania.

Propozycje zgłoszone podczas spotkania

W zakresie informowania o wyborach:

1. Komitety wyborcze powinny być zobowiązane do zapewnienia dostępności swoich stron internetowych oraz programów wyborczych (zapewnienie wersji w ETR i PJM).
2. Należy zobowiązać partie polityczne, finansowane z subwencji, do zapewniania dostępności – można zastanowić się nad uzależnieniem wysokości dotacji od zapewnienia dostępności.
3. Wymogami zapewniania dostępności powinny też być objęte media niepubliczne.
4. Informacja o dostępnych lokalach wyborczych powinna być umieszczana na klatkach schodowych wraz z obwieszczeniem.

5. Szczegółowe informacje powinny być również dostępne za pomocą SMS-ów – informacje na temat dostępności lokali i komisji wyborczych oraz informacje na temat obowiązujących terminów.
6. Należy zastanowić się nad wykorzystaniem aplikacji mObywatel.
7. Rola PFRON – czy PFRON mógłby pełnić funkcję informatora oraz zlecającego audyty dostępności?

W zakresie dostępności lokali wyborczych:

1. Należy jako cel wyznaczyć pełną dostępność wszystkich lokali wyborczych (dostępność 100%) - wyborcy z niepełnosprawnością powinni mieć możliwość zagłosowania we własnej komisji wyborczej.
2. W lokalach powinny być dostępne mapy tyflogiczne, ramki do podpisów, nakładki brajlowskie, tablety dla osób niesłyszących, większe kabiny dla osób poruszających się na wózkach.
3. Informacje o dostępnych lokalach wyborczych powinny być umieszczane w dostępnych miejscach, wraz z obwieszczeniem o wyborach.
4. Powinny być zapewnione informacje o tym, jak się dostać do lokalu, np. czy w pobliżu jest parking.
5. Ważne, aby osoby z PKW znały przepisy prawne regulujące kwestie dostępności wyborów.
6. Komisje wyborcze i lokale powinny być lokowane w takich miejscach, które są dostępne (zgodnie z ustawą o dostępności).
7. Szkolenia dla osób zasiadających w komisjach powinny być poszerzone o kwestie dostępności.
8. Raport składany przez komisję również powinien uwzględniać kwestie dostępności.
9. Należy wprowadzić monitoring/audyt lokali wyborczych pod względem dostępności (monitoring obywatelski, „lotne audyty”).

W zakresie procedury oddawania głosu:

1. Wprowadzenie głosowania przez internet.
2. Karty do głosowania powinny być dostępne w różnych formatach, dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

3. Na stronie PKW powinny być opublikowane elektroniczne wersje dokumentów – tak, aby można było się z nimi dokładnie zapoznać.
4. Należy rozważyć, na ile realne jest wprowadzenie głosowania korespondencyjnego w kontekście wymogu przedstawienia wyników wyborów 24 godziny po ich zakończeniu.

Zmiany w prawie o szkolnictwie wyższym

Zagadnienia zmian w prawie o szkolnictwie wyższym w zakresie zapewniania równego dostępu do szkolnictwa wyższego były przedmiotem konsultacji podczas jednego spotkania z udziałem przedstawicielek i przedstawicieli szkół wyższych. Osoby uczestniczące w spotkaniu skoncentrowały się na zgłaszaniu propozycji do szczegółowych propozycji zapisów.

Uwagi ogólne

Osoby uczestniczące w spotkaniu pozytywnie odniosły się do propozycji uzupełnienia treści kształcenia o tematykę niepełnosprawności oraz kwestie zapewnienia dostępności. Ważne jest również uwzględnienie pedagogiki specjalnej do listy kierunków objętych zmianami oraz proporcjonalny podział przypadających godzin.

Szczególnie podkreślono odpowiedzialność rektora za zapewnienie dostępności. Zgodzono się również z proponowanymi zapisami dotyczącymi prowadzenia polityki HR na uczelniach: zapisy w umowach pracowniczych uwzględniające elementy dostępnościowe oraz uwzględnienie aspektu dostępności w ocenach pracowniczych.

Wprowadzenie mechanizmu finansowania działań dostępnościowych, który zapewni trwałość rozwiązań i usług wypracowanych w ramach konkursu „Dostępna uczelnia” uznano za ważne. Zwrócono uwagę na konieczność rozstrzygnięcia formy finansowania utrzymania trwałości rozwiązań (ryczałt lub kwota bazowa) i rozwiązania problemu dysproporcji w wysokości dotacji. Akcentowano też konieczność zachowania autonomii uczelni w tym zakresie.

Propozycje zgłoszone podczas spotkania

W zakresie odpowiedzialności rektora/uczelni:

1. Wydzielenie na uczelni jednostki organizacyjnej lub stanowiska osoby odpowiedzialnej za dostępność (w zależności od liczby osób z niepełnosprawnością, powyżej 25 OzN – oddzielna jednostka).

W zakresie zapewniania dostępności studentom i studentkom z niepełnosprawnościami:

1. Dla propozycji ekspertów sformułowania „zadania związane z zapewnieniem osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia, do szkół doktorskich, kształceniu na studiach i w szkołach doktorskich lub prowadzeniu działalności naukowej.” - osoby uczestniczące w konsultacjach rekomendują poszerzenie tego zapisu o zapewnianie dostępności pracownikom i pracownicom uczelni (administracyjnym, dydaktycznym). Zaproponowano również włączenie do zapisu słuchaczki i słuchaczy studiów podyplomowych.
2. Przydzielenie osobie z niepełnosprawnością asystenta dydaktycznego.
3. Zakresy obowiązków i kompetencji asystenta dydaktycznego i osobistego powinny być rozdzielone.
4. Osoba z niepełnosprawnością ma prawo do korzystania ze wsparcia przez całą dobę, AOON może być zakwaterowany w akademiku, ale powinien sam za niego płacić.
5. Finansowaniem usług AOON nie powinny zajmować się uczelnie, ale inne instytucje.

W zakresie kształcenia:

1. 20-25% godzin w ramach praktyk na kierunkach pedagogicznych powinno odbywać się w szkołach specjalnych, specjalistycznych lub klasach integracyjnych.

W zakresie polityki HR:

1. Nowo przyjmowana osoba do pracy powinna mieć w umowie zapis zobowiązujący ją do dbania o dostępność, np. do tworzenia dostępnych materiałów dydaktycznych.
2. Państwowa Komisja Akredytacyjna powinna kontrolować również kwestie dostępnościowe na uczelniach (w tym sposób podnoszenia kompetencji pracowników).

7. Eksperskie spotkania konsultacyjne

Utworzenie Polskiej Rady ds. AAC i ETR

Eksperci i ekspertki podkreśliły, że konieczne jest sformalizowanie standardów związanych z AAC i ETR. Do tej pory tymi zagadnieniami zajmują się jedynie organizacje społeczne. Jako wyzwanie zostało sformułowane dotarcie do osób z niepełnosprawnościami i informacjami o dostępnych dla nich publikacjach (napisanych np. w ETR), które można wypożyczać z bibliotek.

Rada i Instytut AAC i ETR powinny znaleźć się w projekcie ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami. Tym samym powinna nastąpić nowelizacja ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się. Zapisy dotyczące funkcjonowania Rady i Instytutu powinny zostać utworzone analogicznie do przepisów regulujących działalność Polskiej Rady Języka Migowego.

Zadania Polskiego Instytutu komunikacji wspomaganej i alternatywnej AAC:

1. Badanie grupy osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się oraz prowadzenie ogólnopolskiego centralnego Rejestru Potrzeb i Świadczeń AAC.
2. Przeprowadzanie badań dotyczących zapotrzebowania oraz ilości liczby specjalistów AAC i zespołów AAC.
3. Tworzenie i monitorowanie standardów usług AAC.
4. Tworzenie rekomendacji.
5. Redagowanie oraz recenzowanie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia ETR na zlecenie podmiotów publicznych i prywatnych.
6. Tworzenie standaryzacji, aktualizowanie i monitorowanie stosowania standardów tworzenia tekstu łatwego do czytania i rozumienia ETR.
7. Współpraca z wyższymi uczelniami na rzecz określania obszarów prowadzenia badań w zakresie tekstu łatwego do czytania i rozumienia ETR.
8. Tworzenie i gromadzenie katalogu wystandaryzowanych grafik do tworzenia tekstu łatwego do czytania i rozumienia ETR.
9. Współpraca z wojewódzkimi bibliotekami publicznymi, o których mowa w art. 20 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Dz.U. z 2019 r. poz. 14791997 Nr 85, poz. 539)

w celu gromadzenia materiałów zredagowanych w tekście łatwym do czytania i rozumienia ETR.

Cele Polskiej Rady AAC i ETR:

1. Formułowanie wniosków, opinii i doradztwa merytorycznego na wszystkich etapach tworzenia i funkcjonowania systemu wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu.
2. Upowszechnianie i promowanie wiedzy o komunikacji alternatywnej i wspomagającej oraz tekście łatwym do czytania i rozumienia poprzez wspieranie inicjatyw promujących rozwiązania na rzecz osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Zadania grupy roboczej wyłonionej spośród członków Polskiej Rady AAC i ETR:

1. Wypracowanie wytycznych do przeprowadzenia badania populacji dzieci i młodzieży o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, we współpracy z Ministerstwem Edukacji i Nauki.
2. Wypracowanie wytycznych do przeprowadzenia badania populacji dorosłych o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w ramach badawczych projektów PFRON.
3. Sformułowanie rekomendacji w zakresie przygotowania wytycznych dotyczących kształcenia specjalistów AAC i ETR.
4. Monitorowanie standardów usług AAC w Regionalnych Oddziałach AAC (ROAAC) i Lokalnych Zespołów AAC (LoZAAC).

Koncepcja Krajowej Rady Konsultacyjnej (KRK) do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami

Krajowa Rada Konsultacyjna (KRK) pełni realnie jedynie funkcję fasadową. Aby miała realne znaczenie, powinna być uniezależniona od Biura Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych. Skład Rady nie budzi zastrzeżeń. Ważne, aby informacje na temat KRK - nie tylko jej składu, ale konkretnych jej działań - były łatwo dostępne. Aktualnie KRK nie dysponuje swoim budżetem. Bardzo ważne jest, aby w zakresie kompetencji KRK znalazły się uprawnienia do zlecania opinii i analiz.

Potencjał Krajowej Rady Konsultacyjnej (członkowie KRK) nie jest wykorzystywany.

W obecnej kadencji Rada spotkała się tylko raz. Przepisy dotyczące KRK powinny znaleźć się

w projekcie ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami. Postuluje się przeniesienie KRK do innego urzędu. Brak jest szerszego upowszechniania informacji nt. prac i funkcjonowania KRK.

Należy zastanowić się, jaki podmiot miałby zajmować się obsługą KRK (sekretariat).

Zmiany w regulacji prawnej Zakładów Aktywności Zawodowej

Wskazano na potrzebę przemyślenia głównych funkcji i zadań ZAZ, zwracając uwagę na ich pozycjonowanie w kontekście innych form aktywizacji. Podkreślono, że zmiany mają wprowadzić indywidualne podejście do planu wsparcia osób z niepełnosprawnościami (OzN).

Główne propozycje ekspertów obejmują:

1. Elastyczność w umowach dotyczących kadry: Zaproponowano większą swobodę w określaniu liczby pracowników i stanowisk w ZAZ, umożliwiając lepsze dopasowanie kadry do potrzeb uczestników.
2. Zmiana podejścia do statusu ZAZ dotyczącego opieki medycznej: Podczas pandemii zauważono, że wymóg zatrudnienia pielęgniarki w ZAZ jest niepraktyczny i nieodpowiedni.
3. Zmiana „małego wskaźnika” OzN w ZAZ: Dyskutowano o podniesieniu wskaźnika OzN z poziomu 35% do 50% lub wyższego, aby lepiej dopasować wskaźnik do rzeczywistych potrzeb ZAZ.
4. Rehabilitacja w ZAZ: Zaproponowano, aby uczestnicy ZAZ mieli prawo do rehabilitacji, ale bez wymogu przymusowego jej odbywania.
5. Finansowanie i zarządzanie środkami: Podkreślono potrzebę większej elastyczności w wydatkowaniu środków PFRON oraz możliwość przeznaczenia środków na zakup środków transportu i mieszkalnictwo wspomagane.
6. Zatrudnianie asystentów dla OzN: Rozważano propozycję zatrudnienia asystentów do pomocy OzN w codziennych czynnościach i dotarciu do pracy.

Zmiany w regulacji Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ)

Ważnym wyzwaniem jest niespójność w interpretowaniu istniejących przepisów między powiatami.

Dyskutowano różnorodne rozwiązania:

1. Zmiany w umowach dotyczące liczby pracowników i stanowisk: Zaproponowano większą elastyczność w umowach, aby umożliwić WTZ decydowanie o liczbie i rodzajach stanowisk pracy, co pozwoli na lepsze dopasowanie kadry do potrzeb uczestników.
2. Swoboda w doborze kadry: Podkreślono potrzebę dających większą swobodę w doborze pracowników, co pozwoli WTZ na efektywniejsze reagowanie na dynamicznie zmieniające się potrzeby uczestników.
3. Zniesienie ograniczeń w liczebności grup: Zaproponowano zniesienie sztywnych ograniczeń dotyczących maksymalnej liczby osób w grupach terapeutycznych, aby umożliwić WTZ lepsze dostosowanie grup do indywidualnych potrzeb uczestników.
4. Rozwiązanie problemu narzucania umów przez PCPRy i inne instytucje: Podkreślono potrzebę zmiany podejścia instytucji takich jak PCPRy, aby WTZ miały większą kontrolę nad warunkami pracy i umów.
5. Bezpieczny powrót uczestników WTZ na rynek pracy po nieudanej próbie:
Zaproponowano wprowadzenie mechanizmów wspierających uczestników WTZ w bezpiecznym powrocie na rynek pracy po nieudanej próbie, w tym finansowania przez WTZ za uczestników podejmujących pracę.
6. Rozszerzenie definicji uczestnika WTZ: Zaproponowano poszerzenie definicji uczestnika WTZ, aby uwzględnić uczestników podejmujących staże i praktyki zawodowe.
7. Funkcjonowanie i finansowanie klubów terapeutycznych: Poruszono kwestię potrzeby zmian w funkcjonowaniu i finansowaniu klubów terapeutycznych, aby umożliwić WTZ większą elastyczność w planowaniu i realizacji działań klubowych.

Rady ds. osób z niepełnosprawnościami

Powiatowe i Wojewódzkie Rady ds. osób z niepełnosprawnościami w swoich zadaniach wpisane mają opiniowanie uchwał. Jednak nie ma takiego obowiązku, więc często samorządy ograniczają liczbę uchwał przesyłanych do zaopiniowania. Poza tym, głos Rad często pozostaje niesłyszalny, ich opinie nie są uwzględniane w ostatecznych wersjach regulacji.

Główne postulaty zgłoszone przez ekspertów i ekspertki podczas spotkania dotyczyły zwiększenia liczebności Rad, jawności i upowszechnienia działalności Rad (publikacje

informacji o harmonogramie prac, tematach spotkań) oraz wzmocnienia osób zasiadających w Radach (organizowanie warsztatów, spotkań eksperckich).

Tłumaczenia zdalne wideo

Na spotkaniu zajęto się postulatem wdrożenia usługi tłumaczenia video dla osób z dysfunkcją słuchu, umożliwiając im połączenia telefoniczne z tłumaczeniem języka migowego (PJM) w cenach porównywalnych do standardowych połączeń. Dodatkowo poruszono tematykę połączeń z centrum powiadamiania ratunkowego oraz usługi „tekstu w czasie rzeczywistym”.

Podkreślono, że obecne przepisy skupiają się na zapewnieniu tłumacza przez określone podmioty publiczne, ale nie obejmują obowiązku zapewnienia tłumacza w ramach usługi powszechnej przez operatorów telekomunikacyjnych. Zaproponowano przemodelowanie systemu tak, aby finansowanie usługi tłumaczenia video było realizowane centralnie, np. przez PFRON, zamiast przez wielu różnych operatorów. Dyskutowano o możliwości stworzenia centralnej usługi tłumacza PJM online, przy czym zwrócono uwagę na potencjalny niedobór tłumaczy, jeśli usługa zostanie rozszerzona na całodobową dostępność.

Wskazano na przykład USA, gdzie wszyscy operatorzy telekomunikacyjni mają obowiązek zapewnienia tej usługi. Omówiono także obecny model, w którym operatorzy zapewniają dostęp do tłumacza PJM, ale nie są zobowiązani do bycia operatorem tej usługi.

Przedyskutowano również kwestię jakości tłumaczeń i potrzebę weryfikacji oraz superwizji tej usługi.

8. Podsumowanie

Konsultacje społeczne i eksperckie, realizowane w ramach projektu dofinansowanego przez Unię Europejską, przyniosły szereg istotnych wniosków i rekomendacji dotyczących przygotowywania ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami oraz zmian w już istniejących regulacjach prawnych.

Ogólna ocena proponowanych zmian była pozytywna, z wyraźnym podkreśleniem właściwego kierunku zmian w stronę konwencyjnego podejścia do niepełnosprawności, podmiotowości i godności osób z niepełnosprawnością.

Uczestnicy konsultacji, reprezentujący szerokie spektrum środowisk, wskazali jednocześnie na liczne wyzwania i obszary wymagające dalszych przemyśleń i modyfikacji.

Wśród kluczowych kwestii zwrócono uwagę na brak adekwatnego uwzględnienia asystencji osobistej, co ma fundamentalne znaczenie dla niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami. Podkreślono także problematykę związanych z systemem orzecznictwa, w tym niejasności dotyczące przyszłych regulacji. Ryzykiem dla wdrażania ustawy są również ograniczone zasoby kadrowe (lub niedostateczne kwalifikacje kadr).

Kluczowe kwestie dla konsultowanych obszarów to:

Dostępność Komunikacyjno-Informacyjna i Cyfrowa: Potrzeba lepszego finansowania, większej liczby specjalistów i uproszczenia standardów dostępności, oraz konieczność zwiększenia świadomości społecznej na temat dostępności.

Budżet Osobisty i Indywidualny Pakiet Wsparcia: Potrzeba większej elastyczności i minimalizacji biurokracji, w tym lepszego dopasowania wsparcia do indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Centra Niezależnego Życia: Zapewnienie odpowiednich zasobów, w tym finansowania, oraz integracja CNŻ z lokalnymi społecznościami, z naciskiem na upodmiotowienie osób z niepełnosprawnościami.

Mieszkalnictwo i Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe: Wyzwanie dostosowania zasobów lokalowych do różnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, konieczność zapewnienia niezależności organizacji pozarządowych prowadzących takie mieszkania oraz koordynacji różnych usług dla OzN, tak by nie dublować wsparcia

Aktywizacja zawodowa: Zwrócono uwagę na ryzyko nadużyć w bezpłatnych stażach zawodowych oraz potrzebę ochrony praw pracowników z niepełnosprawnościami w kontekście umów i warunków zatrudnienia.

Wsparcie osób z niepełnosprawnością psychospołeczną: Potrzeba zintegrowanego wsparcia, uwzględniającego unikalne wyzwania związane z niepełnosprawnością psychospołeczną, oraz konieczność wzmocnienia świadomości i rozumienia tej grupy niepełnosprawności.

Prawo do Życia Prywatnego i Przeciwdziałanie Przemocy: Konieczność wzmocnienia ochrony prawnej osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza w kontekście przeciwdziałania przemocy. Podkreślenie znaczenia edukacji w tym zakresie.

Wybory NAPRAWDĘ Dostępne: Konieczność zapewnienia pełnej dostępności procesu wyborczego, w tym dostępności lokali wyborczych oraz materiałów wyborczych. Zobowiązanie partii politycznych oraz komitetów wyborczych do zapewnienia dostępności programów wyborczych i innych materiałów.

Zmiany w Prawie o Szkolnictwie Wyższym: Konieczne jest rozwijanie regulacji w zakresie zarządzania dostępnością na uczelni (w tym polityki HR, funkcjonowania Biur ds. Osób z Niepełnosprawnościami) oraz rozszerzanie zapewniania dostępności na różnych aktorów i aktorki uczelnianych społeczności (nie tylko studenci i studentki, ale również pracownicy administracyjni i dydaktyczni).

9. Podziękowania

Dziękujemy wszystkim osobom, które wzięły udział w spotkaniach - za zaangażowanie, współpracę, konstruktywne dyskusje i zgłaszanie propozycji.

Dziękujemy również ekspertkom i ekspertom za współpracę podczas przygotowywania i prowadzenia spotkań konsultacyjnych, za przygotowywanie materiałów do pracy warsztatowej, dzielenie się potrzebami oraz wspieranie procesu konsultacyjnego.

Szczególne podziękowania należy skierować do zespołu Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego za organizację wszystkich spotkań konsultacyjnych.